

Vols inesperats

Diuem que les persones som animals de costums. Si només fóssim això, mai descobriríem res nou ni fariem cap pas en un terreny desconegut. Sempre podríem dir que, per a algunes persones, explorar ha esdevingut també un costum, però a diferència de la resta el resultat és sempre inesperat. Us proposo dos llibres que exploren camps desconeguts. El primer ho fa en un terreny que, per massa conegut, amaga moltes sorpreses. El segon s'endinsa en una autèntica revolució científica també inesperada fa pocs anys, l'epigenètica.

Mirar enlaire

Malgrat sovint no ens n'adonem, les grans ciutats basteixen ecosistemes complexos. A Barcelona, per exemple, podem trobar sense gran dificultat insectes i altres artròpodes, rosegadors i mamí-

serveis ecosistèmics –és a dir, quin paper tenen en l'ecosistema global–, en un format multilingüe català, castellà i anglès.

També hi ha pàgines dedicades a la metodologia utilitzada per fer el cens, els patrons de distribució globals, les prioritats de conservació, el paper ecosistèmic general... I finalment, no per això menys important, és un exemple magnífic de ciència ciutadana, atès que és el resultat del treball conjunt i transversal de més de 300 col·laboradors, on l'aportació de la ciutadania ha estat imprescindible.

Mirar endins

Des que es va anunciar la seqüenciació del genoma humà, la genètica està de moda. I, dins de la genètica, darrerament l'epigenètica ha fet un salt espectacular fins constituir una autèntica revolució científica que, sense trencar amb els pa-

ATLES DELS
OCELLS
NIDIFICANTS
DE BARCELONA
Diversos autors

Editorial: Ajuntament de Barcelona, 2017
Pàgines: 282
Preu: 18 euros

NO SÓC
EL MEU ADN
Manel Esteller

Editorial: La Magrana Barcelona, 2017
Pàgines: 203
Preu: 18 euros

Coloms, les aus més abundants a la ciutat de Barcelona
ORIOL DURAN

fers diversos, i també ocells. Segons el cens actual, hi ha uns 140.000 ocells de 83 espècies diferents, les quals representen el 36% de totes les espècies d'ocells nidificants de Catalunya. Per observar-los només cal mirar enlaire i saber on buscar-los.

Aquest és un dels objectius de l'*Atles dels ocells nidificants de Barcelona*, una obra col·lectiva que permet conèixer quines són i on es troben les espècies d'ocells que es reproduïxen a la ciutat. És un llibre molt peculiar –en el millor sentit de la paraula–, molt recomanable per als aficionats a l'ornitologia i per a qualsevol que vulgui conèixer millor la ciutat on viu. I ho és per diversos motius. D'una banda, pel format, de mida gran, ple d'excel·lents dibuixos de tots els ocells ressenyats i de mapes de situació. També conté explicacions molt informatives sobre els ocells, que inclouen la distribució i ecologia, la població, la tendència i la conservació, i els anomenats

radigmes existents sobre l'herència biològica, els sacseja profundament per complementar-los. Què és l'epigenoma i què fa? Fins a quin punt el seu coneixement pot ajudar a prevenir i tractar malalties com el càncer, el Parkinson i l'Alzheimer?

Manel Esteller, referent internacional en l'àmbit de l'epigenètica, ens ofereix *No sóc el meu ADN*, un llibre de divulgació que es llegeix amb una facilitat extrema on respon moltes qüestions d'una manera il·lustrativa i divulgativa.

A partir de dotze d'exemples verídics, exposa les claus per entendre les bases d'aquesta disciplina i ofereix un panorama de les infinides opcions que genera l'estudi de l'epigenètica. És una galàxia científica que afirma que hi ha determinats caràcters adquirits que es poden heretar durant tres generacions, però només si ofereixen un avantatge adaptatiu. Som el que vivim, però som també el que van viure els pares i els avis. *

Teatre cerebral

Sempre que anem a teatre –sóc un gran afeccionat– hi anem amb el cervell *posat*, altrament no podríem gaudir de l'obra, perquè no la veuríem, ni l'escoltaríem, ni ens emocionaria, ni podríem reflexionar-hi. D'acord, pot semblar una obvietat. Tot el processament i la integració sensorial els fem al cervell, i també és en aquest òrgan on generem i gestionem les emocions i hi ha les xarxes neurals que ens permeten reflexionar. El que no és habitual és que un teatre dediqui tot un cicle a parlar del cervell des de diverses perspectives i en diferents formats, com acaba de fer la sala Beckett de Barcelona en col·laboració amb la Universitat Oberta de Catalunya.

Ja he dit en diverses ocasions en aquesta columna que obrir la ciència a la ciutadania és una necessitat, per incrementar la cultura científica social en un món on la ciència i la tècnica són presents arreu, i per apoderar-nos individualment i col·lectiva sobre l'avenç, la gestió i el finançament dels descobriments científics. Hi ha iniciatives molt interessants en aquest sentit, com els Esmorzars de Ciència al 7 portes que des de fa un parell d'anys promociona aquest diari, fins a la Setmana de la Ciència, que just aquests dies ha arribat a la 22a edició.

Tornant al cicle de la Beckett, s'hi han pogut veure espectacles com *Lalegria*, de Marília Samper, i *Psicosi de les 4.48*, de Sarah Kane; semimuntats com *Incògnit*, de Nick Payne; lectures dramatitzades com *El meu nom és programa*, d'Oliver Kluck, i *Instruccions per a un futur govern socialista que vulgui abolir el Nadal*, de Michael Mackenzie, a alguns dels quals he tingut el plaer d'assistir. També s'han fet diàlegs i tertúlies entre creadors culturals i creadors científics oberts a tothom sobre els processos vinculats a la creació, la memòria i el cervell, els quals han comptat amb la participació de persones de prestigi internacional com el dramaturg José Sanchis Sinisterra i els neurocientífics Diego Redolar i Xaro Sánchez (amb els quals tinc el plaer de col·laborar), a banda de moltes altres persones implicades en aquesta temàtica.

Fixeu-vos, tanmateix, que he especificat “creadors culturals i creadors científics”, atès que un dels nexes d'unió més clars entre la cultura i la ciència, davant d'aquelles persones que s'entesten a mantenir-les en compartiments separats, a vegades fins i tot antagònics, és precisament que l'avenç d'ambdues se sustenta en la capacitat creativa de la ment humana. La Beckett i la UOC ens ho han demostrat badant les portes del seu espai creatiu i creador a la divulgació i reflexió científica, en un context obert i transversal, eminentment social. Una experiència que cal repetir. *